

М749,7ж

1817/5р

мр

Ю. МОКРІЄВ

ЖУРАВЛІ ЛЕТЯТЬ

УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО · 1943

Ціна 1 крб.

Редактор Ю. Кобилецький.

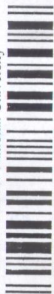
Ю. Мокриев — «Журавли летят»

(На украинском языке).

A1554. Зам. 1878 $\frac{3}{4}$ друк. арк. В друк. арк. 42.0
Підписано до друку 1/IX 1943 р. Тираж 5.00

Друкарня в-ва «Московский большевик»

V.N. Karazin Kharkiv National University

00682518

4

1862

2/327 (C/1941:8

3/3271

М 749,7*

Юрій МОКРІЄВ

ЖУРАВЛІ ЛЕТЯТЬ

(П'єса на 1 дію)

ПРОВЕРЕНО
ЦНБ 6945

ЦЕНТРАЛЬНА БІБЛІОТЕКА

УКРАЇНСЬКА

1817/8р.

ПРОВЕРЕНО
ЦНБ 1939

УКРВИДАВ
1943

58

ДИІОВІ ОСОБИ

ПЕТРО ГОМОН — 65 років, невеличкий на зріст, жартівливий дідок; рільник, партизан. Ходить у драгенькому кошушкові і в кудлатій шапці з червоною стрічкою. Чоботи добрі, партизанські.

МАРІЙКА — 14 років, його онука.

БАБА ФЕДОРА — 55 років.

САНЯ — 23 років, трактористка, дочка Федори.

АНДРИЙ ЧУБЕНКО — 25 років, сержант, начальник трофейної команди.

Дія відбувається на Україні, в одному з сіл, визволених від німців. Весна 1943 року.

Обгоріла хата, задимлені тополі. На чорних вітах де-не-де ще зберігся сніг. Голубе небо. Рання весна.

На стіні — антифашистський плакат. Над обгорілим ганком майорить новенький прапор.

Входить Петро Гомон. За плечима у нього автомат.

Глянув на хату, на село — тяжко зітхнув. Рупором приклав руки до рота, гукає:

ГОМОН. Кудря Іван!.. (Чекає, ніхто не озивається). Арсен Баланда! (Відповіді нема). Сергій Воскрекас! (Пошкріб скроню). І цей мовчить... Трохим Криворот! (Пауза). Нема і його... Брат мій, Гомон Демид! Озвись хоч ти! (Пауза). І брата не чуть... Кум Данило Сторчак! (Пауза). Мертво, як на кладовищі... Федько Конопатий! Хлопці! Комсомольці! (Пауза). І хлопців не чуть!

(До ганку підходить баба Федора).

ФЕДОРА. Хто тут шумить?

ГОМОН. Федоро?! Свашко?!

ФЕДОРА. Дід Гомон? Сват Петро? Господи!.. (Схилилась на груди Гомона).

ГОМОН. Здрастуй, свашко! (Цілується з бабою).

З великоднем тебе! Як же ти змарніла — не пізнати.

ФЕДОРА. І не питай. (Схлипує).

ГОМОН. Ну, годі... годі. Не плач... Минулося. Йшла селом чума і геть пішла. Тримайся, стара. Потому діла тепер нас з тобою чекають необнаковенні. Де ж люди, бабо? Гукав я — ніхто не озивається.

ФЕДОРА. Нема кому озиватись... У неволю погнали Кудрю Івана і твого брата Демида, а з ними ще з півсотні людей.

ГОМОН. Такі діла...

ФЕДОРА. Повісили Воскрекаса, застрелили Баланду, а Трохима Кривороту і з ним ще дванадцять у землю живцем закопали. Розіп'яли село німці, свате.

ГОМОН (скинув шапку). А казав же — не лишайтесь на селі... Казав — паліть хати... Тікайте в ліс...

ФЕДОРА. На все село, може, душ з сорок зосталось...

ГОМОН. Ну, годі, свашко... Іди по селу, скликай і тих сорок. Будем раду держать, як жизнь нашу заново будувать. Іди...

ФЕДОРА. Ой, аж не віриться! Не сподівались уже ми, щоб знову повернулось життя наше. (Пішла).

ГОМОН. На двісті хат — сорок душ. Усю кадру мою знищожив проклятий. З ким же я тепер буду землю оброблять, урожай збирать?

(Входить Марійка).

Марися?! Онучко моя!.. (Обнімає дівчину). Живенька?!

МАРІЙКА. Діду! І ви живі?! Ой! А нашу маму німці...

ГОМОН. Знаю, все знаю, дитино моя. Тепер я тобі буду за батька й за матір. Білява моя... Їстоньки хочеш?

МАРІЙКА. Спасибі. Проходили вчора червоні — дали нам хліба, борщу дали. Такий смачний... Ой, діду, як же ми їх чекали. Чутка вже була, що йдуть. А вони прийшли і знов пішли. Куди вони спішать, діду?

ГОМОН. Уперед! Гонять далі німця, дочко. Хіба ж тільки наше село їх чекає? Тисячі страждають! І не спиняться вони, доки тут чому не згонять геть з землі. Ну, годі. Грамоти не забула?

МАРІЙКА. Ні.

ГОМОН. Так от, поскільки я зараз і рільник і предсідатель, — призначаю тебе секретарем сільради.

МАРІЙКА. Діду...

ГОМОН. Не возражай. І бухгалтером колгоспу «Победа» по совместітельству. Не воз-

ражай! А, крім того, буде ще тобі й партейна нагрузка. Обираю тебе временним секретарем комсомолу.

МАРІЙКА. Діду... Що ви?..

ГОМОН. Не возражай!.. Раз партейная організація говорить — не возражай.

МАРІЙКА. А-а... Де ж у нас партійна організація?

ГОМОН. Я єсть партейна організація.

МАРІЙКА. Діду, ви ж були...

ГОМОН. Що було — те загуло. (Виймає з шалки партквиток). Ось! Бач? У лісі одержав. Ну, біжи, роздобудь паперу, чорнила. Хутко! Потому робота у нас предстоїть необнаковенна.

(Марійка пішла).

Перше — треба взяти на учот усю кадру. Друге — реманент. Третє — тягло. Ці бандюги, мабуть, і kota на селі не залишили, не те що конячки. І четверте — посівні фонди... Да... такі діла... Знову починай з батіжка й недоуздка. (Глянув на небо). А сонечко ж як пригріває. З землі пара йде, як туман. Голубко моя! Зрита ти бомбами. Сковиряли тебе снарядами. Як і люди, вся в ранах. Нічого! Перев'яжемо, обмиємо, боронами тебе, голубко, причешемо, обсадовимо тополями й осоками. Зацвітуть на тобі троянди і яблуні. Уквітчаємо

тебе барвінком і хмелем. І будеш знов ти пишатись красою, як і пишалась. Аж руки у мене сверблять. Тож подумать — другий рік землю святу я не сів.

(Входить Чубенко).

Ага, здрастуйте, товаришу сержант. Ну, як трофеї?

ЧУБЕНКО. Оце тільки кінчив переписувати. Хлопці у порядок їх приводять.

ГОМОН. Да... Такі діла... Закуримо?

ЧУБЕНКО. Закуримо.

(Гомон креше вогонь. Курять цигарки).

Таки закінчив. Мої вже, мать, до Дніпра підходять, а мені з цими трофеями довелось...

ГОМОН. А ти не возражай... Значить, і тут треба вірного чоловіка. Бач — імущества скільки. Мільйони під ногами валяються... Ти от що, голубок... Он ті два трактори не записуй — то з нашого колгоспу...

ЧУБЕНКО. Уже й з вашого...

ГОМОН. Ёй, правду кажу... Я їх внізнав. А нам же цими днями в поле йти. Сіяти будемо, товаришу сержант. Так ти, той, не возражай.

ЧУБЕНКО. Ну, добре, добре...

ГОМОН. І ще он ті грузовички, що коло церкви стоять на вигоні...

ЧУБЕНКО. Е, діду, це вже зась! Вам як мед — то й ложкою. Грузовички справні...

ГОМОН. А я ж хіба возражаю? Точно, справні... Через те й прошу їх нам залишити, потому і мені не потрібні калічені.

ЧУБЕНКО. Не вийде, діду. Я сьогодні ж відправляю їх до своєї частини.

ГОМОН. Правильно! Вам у першу чергу. Не возражаю. То, може, тоді хоч одного. Оту трьохтонку. Подзвони у штаб начальству.

(Входить Марійка, несе папір, чорнило).

МАРІЙКА. Ось, знайшла, діду.

ГОМОН. Молодець. Ну, а тепер ще столик. (До Чубенка). Це мій секретар.

МАРІЙКА. І бухгалтер.

ГОМОН. Так точно.

(Марійка побігла).

ЧУБЕНКО. Шустра...

ГОМОН. Онука. У моєму роду всі такі.

(Входить баба Федора).

ФЕДОРА. Обійшла усіх. Сказала, щоб збиралися на вигоні біля церкви.

ГОМОН. Спасибі, свашко. (До Чубенка). А це наш курячий бригадир.

ЧУБЕНКО. Знаю. Я ж у їхній хаті стою.

ГОМОН. Такі діла... Не знайшов молодшої. Да-а... Чотири тисячі леггорнів було.

Ну, як, свашко? Поїли всіх німці? І на розплід не лишилось?

ФЕДОРА. Ой, свате... (Швидко виходить).

ГОМОН. Пішла... Мабуть, плаче. Розтравив я їй серце тими курми. Любила ж вона їх, доглядала. Медаль за них мала.

(Входить Марійка, несе стіл).

Ага! Ну, ну, Марисю, розставляй свою канцелярію. Поки хату відбудуємо, влаштовуйся просто надворі... Давай, давай. Швидше. Отак... Сідай і пиши.

МАРІЙКА (сідає). Вам зараз як писати — як секретар, чи як бухгалтер?

ГОМОН. Га? Ага! Отакі діла... Як бухгалтер. Запиши, товаришу бухгалтер, на приход нашого колгоспу «Побєда» два трактори. З автомашинами ж (хитрувато поглядає у бік Чубенка) покищо вопрос остав одкритим. Е-е! Щось я бачу, товаришу сержант, ти зовсім розкис. Чи не застудився? Рано шинельку скинув. Вітерцем продме — і зляжеш.

ЧУБЕНКО. Не з таких ми, щоб од вітру лягати.

ГОМОН. А чого ж такий в'ялий? Невже так за своїми побиваєшся? Ой, боюсь я, що ти... (Підходить близько, приглядається). Факт. Є!

ЧУБЕНКО. Що «є»?

ГОМОН. Кажу — є. Не возражай! Сам був таким. Ну, признавайся. Вгадав? Воно?

ЧУБЕНКО (посміхається). Воно!

ГОМОН. Ну то ж то. Далеко?

ЧУБЕНКО. Аж у Казахстані.

ГОМОН. Не близько.

ЧУБЕНКО. Дивізія наша там формувалась. Там і познайомились.

ГОМОН. Понятно.

ЧУБЕНКО. З України вона. Санею звать. Трактористка. А там на агронома вчиться.

ГОМОН. Ну, і як ви — поладили?

ЧУБЕНКО. Слово дала, що дружиною буде.

ГОМОН. Он як?! Ти, я бачу, молодець. Скажу по секрету — отакий і я був замолоду. Раз-раз — і в дамках. Гарбуза ніколи не мав... Ну, і що далі?

ЧУБЕНКО. А далі... Згубили ми один одного. З місяць тому одержав листа від неї, що виїздить з Казахстану. А куди — ще й сама не знає.

ГОМОН. Ай-яй-яй!.. Цілий місяць не знаєш, де мила! Це погано. І серце, значить, ние, щось там пошкрібує... Знаю... Потому сам був у тих літах. І що воно за магніт є — ота любов? І куди не глянеш — всюди вона всім заправляє. Всюди на першому плані. Той любить дівчину, той матір, той дітей, баба Фе-

дора курей, а я — землю. А всі ми — батьківщину. Красива?

ЧУБЕНКО. Хто?

ГОМОН. Ну, твоя Саня?

ЧУБЕНКО. Ніжна, як квітка! Ласкава, як весняне сонце. А очі ясні та глибокі, як оце небо.

ГОМОН. Значить, здорово любиш. Так як же воно у нас буде нащот трюхтонки?

ЧУБЕНКО. Ви знов своєї!

ГОМОН. Подзвони ж у штаб.

(Входить баба Федора. В руках у неї леггорни — півень і курка).

ФЕДОРА. Ось — на насіння.

ГОМОН. Ёйбо, кури! Наші леггорни! Як же це ти їх зберегла, свашко? Еге... Та вони ж у тебе сліпі.

ФЕДОРА. Так, засліпли. У погребі я їх від німців ховала. Рік сонця не бачили, мабуть з того й засліпли.

ГОМОН. Чуєш, товаришу сержант? Оце любов. Ну, свашко, благословляю. Марійко, пиши... як секретар. «Призначаю бабу Федору знов курячим бригадиром». (До Федори). Не возражай. Точка. Як там люди, збираються?

ФЕДОРА. Та потроху сходяться.

ГОМОН. Кури є, трактор є. За трактористками остановка.

1
ФЕДОРА. От якби Саня була з нами...

ЧУБЕНКО. Яка Саня?

ФЕДОРА. Дочка моя. (Пішла).

ГОМОН. У неї дочка теж трактористка. Та ще ж яка! По тищі га на трактор давала...

ЧУБЕНКО. Ну, я підум до своїх трофеїв. (Пішов).

ГОМОН. Біжи, біжи — за роботою трохи розвійся. (До Федори). Побивається товариш. А коли так, — значить серце у нього добре. А коли серце добре, то трьохтоночку я вициганю. Ну, йди, свашко, роби своє. Поспішати треба. (Дивиться на небо). Скоро журавлі прилетять, земля не жде.

(Баба Федора виходить).

От що, Марисю... Поки там люди зберуться — напиши мені одну заяву. Це вже і не як бухгалтер, і не як секретар, просто як моя онука. Бо сам я трохи недобачаю.

Пиши: «Надзвичайній Державній Комісії від партизана Петра Гомона...». Написала? «Рахунок. Шановні товариші! Поскільки я трохи в політиці розбираюсь і по ділах наших бачу, що скоро кінець війні вийде і почнеться знов наша мирна трудова жизнь, то я хочу завчасно, поки ще нема великої черги, просити вас, щоб прилучили ви до того державного щоту, який пред'явите тій падлюці Гітлеру,

і мій рахунок». Вже? «Бо як не кажіть, а ця війна призвела і мене до великих збитків. І хочу я, щоб той гаспид, чи ті, хто за діла його будуть рохитуватись, сплатили мені за все повністю...».

МАРІЙКА. Ви це про що, діду?

ГОМОН. Пиши, не перебивай, а то зіб'юся. «Про розбиті ферми, худобу й леггорнів згадувати не буду, поскільки ми це подамо в загальному рахунку нашого колгоспу. Я тільки про те, що належить мені особисто...».

МАРІЙКА. Це, значить, про нашу садибу, діду?

ГОМОН. Еге ж. Пиши. «Перше: хай сплатять мені, сучі душі, за вила, які зламав я, коли садовив на них диверсантів-парашутистів, що в нашому селі приземлялись. Були ж такі ловкі трійчаки... Гострі. Не вила, а шило. Я ними снопи накидав до молотарки. Гадаю, що карбованців з тридцять можна за них стягти...».

МАРІЙКА. Діду!

ГОМОН. Не возражай! Пиши. «Друге: ...І ще за той орчик, що розколовся, коли я свій партизанський іспит складав, німця дубасив. Воно, скажімо, вещь недорого, карбованців сім, не більше, та в хазяйстві і сім карбованців — гроші. А без орчика ж як! Дарувати не треба!...». Написала?

«Трете: І за ті щепи в саду, які німці поламали, коли яблука мої чухрали. Сімнадцять щеп геть розчахнулись. А це діло не шутейне. Кожна щепка два мішки яблук давала. Та й родили б вони ще років з тридцять. От і порахуйте. Коли, скажімо, по сто карбованців за мішок узяти, то й то вийде щось більше як десять тисяч. А я так думаю, що по сто карбованців це дуже дешево. З якої речі? Яка ціна на базарі стоятиме — по тій хай і платять!..». Написала?

МАРІЙКА. Написати то я написала. Але ж...

ГОМОН. Не возражай!.. «Четверте: І ще за очистку криниці. Вскочив туди був німецький комендант, коли від партизанів тікав. Тут самі дивіться, скільки взяти: чи як за очистку, чи, може, як за нову криницю. Я так гадаю, що треба взяти як за нову, бо навряд, щоб наші люди схотіли воду пити з криниці, де німець купався. Гидуватимуть. Вимагайте карбованців вісімсот. І ще стягніть з їх за Рябка...».

МАРІЙКА. За нашого Рябка? Що ви, діду!

ГОМОН. Еге ж, за Рябка. Не перебивай!.. «Був у мене собака. На все село славився. Мишей він ловив. Їй, не брешу...». Так і пиши... «Не їв, а тільки давив. Ото десятків зо три спіймає, у рядок поскладає, і сидить біля

них, поки я з хати вийду, здобич прийму. Злий був, людей потай за ноги хапав і так кумедно гарчав. Діти «Гітлером» його прозвали. Ну, ото якось і прийшли у село карателі. І мого двору не минули. (Я ще тоді не партизанив). Мій Рябко на них: гав! гав! Сказано — собака. Вони його, бідного, і застрелили. А надвечір приносять німці вівцю, — десь пограбували, — і кажуть: — Зажар її нам гут. А хіба ж я дурний годувати німців бараниною? Я ту овечку в ліс партизанам шлю, а німцям на стіл Рябка подаю...».

МАРІЙКА. Діду!

ГОМОН. Пиши, не возражай!.. «А воно ж споконвіку відоме те чоловіку: баранини від собачатини не розпізнаєш». Написала?

МАРІЙКА. Є...

ГОМОН. «Німці шнапс випивають, «Хайль Гітлер!» — гукають, а про те й не знають, що «Гітлером» заїдають...».

МАРІЙКА. Ой, діду! Це справді ви тоді так зробили?

ГОМОН. А ти ж думала як? Бараниною їх годував? А не діждуть!.. Пиши... «Я так гадаю, що треба пощитати його як закуску. Дванадцять фріців їли — по десятці з кожного. Не обидно буде? Ну, покищо це наче і все. Так отож, прошу вас, товариші комісія, стяг-

нуть з них все до копійки. Бо гроші потрібні будуть мені дозарізу...». Написала?

МАРІЙКА. Вже.

ГОМОН. Точка. Ну, дай підпишу. (Підписує).

МАРІЙКА. І ви пошлете це, діду?

ГОМОН. А як же!

(Входить баба Федора).

ФЕДОРА. Ну, Петро Микитовичу, там люди чекають — іди відкривай збори.

ГОМОН (до Марійки). Секретар! Збирай свої причандали. Ходімо.

(Гомон і Марійка пішли).

ФЕДОРА (услід їм). Господи! Як увісні. Невже це вернулось життя наше? Йдуть люди на збори, як на свято. Он ще хтось іде! Хто ж це? Наче не з нашого села. Ой, хто ж це?

(Входить Саня).

САНЯ. Так ось воно, село рідне... Що зробили з ним кати! Самі комини стоять обгорілі. (До Федори). Бабо, скажіть мені... (Придивляється). Мамо!

ФЕДОРА. Саню?! Донька моя! Ти?

(Кинулися одне одному в обійми і довго так стоять).

САНЯ. Які ж ви, мамо, страшні та чорні...

ФЕДОРА. Ще б пак не почорніти. Не знаю
й так, як живою зосталась. (Знов цілує).
Дочко моя!

САНЯ. Годі, мамо, заспокойтесь.

ФЕДОРА. Ой, дочко! Як же ти: в гості
до нас, чи назовсім? Кажи, не муч...

САНЯ. Назовсім. Агрономом у вас працю-
ватиму. Сіяти з вами будемо, мамо.

ФЕДОРА. Ой... Не можу... Серце розри-
вається. Ходімо, там люди зібрались. Покажу
їм свою радість.

(Ідуть. Входить Гомон і Чубенко).

ГОМОН. Ходімо з нами на збори, товаришу
сержант. Слово скажи од Червоної Армії.

ЧУБЕНКО. Я б з охотою, тільки я поганий
промовець...

ГОМОН. Я навчу тебе, що казати. Так і так,
мовляв, вітаю вас від Червоної Армії. Бажаю
добре засіяти звільнену землю. І сообщаю, що
наша частина дарує вам оту трюхтонку.

ЧУБЕНКО. Ну й дід! Це ж трофей!

ГОМОН. А знаєш, голубчику! Я можу з то-
бою зробити товарообмін. Трофей — на тро-
фей. Бачиш мій автомат? Первий сорт! Я з
нього десятків зо три німців уклав. А тепер,
поскілки село переходить на тилову жизнь
і партизан Петро Гомон стає знов рільником
Петром Микитовичем, — можу здати Черво-

ній Армії як непотрібний у сільському господарстві реманент.

(Чути постріли)

А це що?

ЧУБЕНКО. Хто стріляє?

(Чути викрики: «Німці, німці!». Вбігає Марійка).

МАРІЙКА. Діду! Німці! Ідуть селом! Люди повтікали. Ой, боже мій!

ЧУБЕНКО. Партизан Гомон! За мною!

ГОМОН. Ось тобі й маєш. Десант, чи що?

(Чубенко і Гомон виходять. Входить баба Федора).

ФЕДОРА. А боже ж мій! Що це? І Саня кудись поділась. Пішла на леваду нашу глянути. Хоч би ж не натрапила на те лихо... Ой, боже! І навіщо вона поверталася додому?! Краще було б їй не їхати з того Казахстану. Піду її рятувати. (Біжить у хату, виходить з рогачем у руках). Де вони, ті німці? Я їх, анахтем... (Чути голос Гомона: «Ану вас, баби! Одставить паніку! Заспокойтесь! Тривога єсть ложна!»). Ой, господи! (Хреститься).

(Входить Гомон).

Ну, що там?

МАРІЙКА. Діду!

ФЕДОРА. Німці?

ГОМОН. Дурні баби! Ну, німці. Так які німці? Сиділо їх з десяток у погребі. Як бої йшли — вони, значиться, сховалися, і носавиткнуть бояться. Знайшлась там бочка капусти — вони нею й жили. А як капуста скінчилась — вийшли і здалися в полсн. От і все. Враг єсть безоружний. А ви: «Німці, німці!». Понімать нада! (До баби Федори). Постав свій міномет у кочерги...

(Входить Чубенко).

ГОМОН (до Чубенка). Ну, і що ти з ними будеш робити, товаришу сержант?

ЧУБЕНКО. Зараз сповіщу в штаб. Звідтіль дадуть указанія.

ГОМОН. Ех, я б їх... без усяких указаній...

ЧУБЕНКО. Знаю... Та нема такого закону. Враг безоружний.

ГОМОН. Понімаю. То може заставиш їх хоч село підмести? Бач, як нагидили! Хто після них прибиратиме?!

ЧУБЕНКО. Як скажуть у штабі. (Виходить).

ГОМОН. От, гаспиди,— збори мені зірвали. Розбігся народ.

(Входить Саня).

ФЕДОРА. Ой, прийшла! Я ж так за тебе злякалась.

ГОМОН. Хто це?

ФЕДОРА. Невже не пізнаєш, свате? Дочка моя, Саня!

ГОМОН. Саня! Трактористка?

САНЯ. І агроном.

ГОМОН (вітається). Оце радість, так радість. Еге! Значить, є ще порох у порохівницях. Не пропала наша сила козацька. Марисю!.. Ходи сюди, голубко. Партейну нагрузку доведеться з тебе зняти, поскільки до нас повернувся законний секретар комсомолу.

МАРІЙКА. Саня була у нашій школі піонервожатим, я ж пам'ятаю.

САНЯ. А ти вже виросла, Марисю. Що ж, тепер будеш комсомолкою.

МАРІЙКА. Буду

ГОМОН. Правильно. А тепер сідай, Марисю, і пиши... Пиши як секретар сільради. Внеси до списку нашої кадри одного тракториста і агронома по совместительству... Будемо лани наші сіяти, Саню...

САНЯ. Будемо, Петро Микитовичу!

ГОМОН. Трактори є. І тракторист знайшовся. Господи, яка радість!

САНЯ. А чим сіяти будемо?

ГОМОН. Чим? (Хитрувато). Ти ж як гадаєш— зря я партизанив? Три обози з зерном одбив у німців. Там пшениця — зерно в зерно. У лі-

сі хмизом вози прикидані. От тільки перевезти нічим. Грузовика нам бракує...

(Входить Чубенко).

ЧУБЕНКО. Ну, товаришу голова, можеш мене вітати. Говорив з штабом. Одержав наказ командира. Полонених відправлю з хлопцями в глибокий тил, а сам... (Глянув на Саню і змовк). Хто це?

САНЯ. Андрій!

ЧУБЕНКО. Саня!

(Кинулись одне до одного).

ГОМОН. Ага! Понятно.

ФЕДОРА. А мені нічого не понятно. Нічого не розберу...

ГОМОН. Розбирай — не розбирай, а тільки не возражай.

ЧУБЕНКО. Ти ж як тут?

САНЯ. А ти як?

ЧУБЕНКО. Я так!

САНЯ. І я так.

ГОМОН (до Федори). Чула? Тепер понятно?

ФЕДОРА. Отакі діла! Виходить — жених?

ГОМОН. Виходить. (До Чубенка). Ну, як же там, товаришу сержант, нащот трьохтонки? Штаб не возражає?

ЧУБЕНКО. Не возража. Командир дав розпорядження виділити вам з трофейного майна дві автомашини.

ГОМОН. От як! Живемо! Марійко! Сідай за стіл. Пиши — як бухгалтер. Заприходуй на наш колгосп «Побєда» дві автомашини. З них одну трьохтонку. Так. Чекай, це не все... (До Чубенка). Яка твоя мирна професія, товаришу сержант?

ЧУБЕНКО. Слюсар.

ГОМОН. Чудово! (До Марійки). Тепер пиши — як секретар. Включити до списку нашої кадри слюсаря Андрія Чубенка. (До Чубенка). Не возражаєш?

ЧУБЕНКО (сміється). Не возражаю. Звичайно, після війни?

ГОМОН. Само собою понятно.

ЧУБЕНКО (відходить із Санею трохи вбік). Саню, все це, як у казці. Ми так несподівано зустрілися. І зараз же маємо розлучитись. За наказом командира я мушу негайно їхати до частини. Я ж не сподівався зустрітись з тобою. Сам просив командира, щоб відкликав. Душа рвалася на фронт — і ось наказ.

САНЯ. І добре. І ти поїдеш. Ще зустрінемося, Андрію. Тоді — вже назавжди. А зараз — не час. Тобі на фронт, ворога добивать, та й мені. Он бач? Земля чорніє, сніг з неї сходить. Я приїхала сюди сіяти, а не весілля справляти.

ГОМОН. Правильно. Потому вона самая ценная у нас кадрa — і тракторист, і агроном.

ФЕДОРА. Як же це? Зятьок дорогий?! Уже й тікаєш? Дай же хоч надивитися на тебе.

ГОМОН. Воно, справді, якось аж невдобно. Треба ж було хоч раз полаятися з тещею.

ЧУБЕНКО. Ще встигнемо. (Дивиться на годинник). Наказ є наказ. У сімнадцять ноль ноль я мушу бути на станції.

САНЯ. Прощай, Андрію... Повертайся... Я чекатиму тебе... Тільки тебе... (Цілує).

ГОМОН. Щасливої дороги, товаришу Андрій. Передай твоїм бойовим друзям, нашим соколам ясным... Все минеться, все забудеться... Загояться наші рани, висхнуть людські сльози... Одне повік в грудях житиме. Чуєш! Так і скажи: ніколи з серця не вивітриться ненависть до ворога, що топтав чобітьми твої груди, земле моя, що знущався з твого тіла. Не випускайте меча з рук, сини, поки хоч один ворог живий ходить. Ось вам наш батьківський заповіт: муки — за муки, кров — за кров.

ЧУБЕНКО. Скажу, діду Петре...

САНЯ. Зажди. Одну хвилину... (Прислухається). Що то за шум у небі?

(Всі дивляться вгору).

МАРІЙКА (радісно). Журавлі!

ГОМОН. Так. Журавлі летять. Скоро в поле
рушаємо. За роботу, Саню. Федоро, Марисю!
Йдіть, скликайте людей. Хай готують плуги,
борони. Земле моя! Засіємо тебе золотою
пшеницею, і будеш ти знову родити — нам
будеш родити. Віднині вже на віки вічні.

(Вгорі чути журавлиний клич).

